

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ระยะที่ 1

โครงการวิจัย เรื่อง

การบริหารจัดการชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์
ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

คณะผู้วิจัย

1. นายวินิจ	ธรรมะ	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายวิรัตน์	ศรีสว	นักวิจัยท้องถิ่น
3. นางสาว	สอนบุตร	นักวิจัยท้องถิ่น
4. นางวันทา	เสาวัง	นักวิจัยท้องถิ่น
5. นางสาวสมหมาย	สุชาติ	นักวิจัยท้องถิ่น
6. นายสมรัก	สายสงค์	นักวิจัยท้องถิ่น
7. นายคำนวม	พลขันธ	นักวิจัยท้องถิ่น
8. นายทองดี	ครองเมือง	นักวิจัยท้องถิ่น
9. นายโสม	บุญเกิด	นักวิจัยท้องถิ่น
10. นายวัชรพล	ทองอินทร์	นักวิจัยท้องถิ่น
11. ชื่อ นางสาวบุญหลาย	ศรีทอง	นักวิจัยท้องถิ่น
12. ชื่อ นายสมยศ	รัตนพันธ์	นักวิจัยท้องถิ่น
13. ชื่อ นายทุน	นนทพันธ์	นักวิจัยท้องถิ่น
14. ชื่อ นายสมจิตร	บุญร่วม	นักวิจัยท้องถิ่น
15. ชื่อ นายเสมียน	แอมโอด	นักวิจัยท้องถิ่น
16. ชื่อ นายสมใจ	พันธ์แก่น	นักวิจัยท้องถิ่น
17. ชื่อ นางธัญจิรา	ไสว	นักวิจัยท้องถิ่น
18. ชื่อ นางวิจิตรา	โสภา	นักวิจัยท้องถิ่น
19. ชื่อ นางสาวสนทนา	ศรีทอง	นักวิจัยท้องถิ่น

สารบัญ

คำนำ	ก
สารบัญ.....	ข
บทที่ 1 บทนำ.....	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์.....	5
ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 บริบทชุมชน	7
บทที่ 3 กระบวนการวิจัย.....	19
ขอบเขตการวิจัย.....	19
วิธีการขั้นตอนการวิจัย.....	20
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
1. วิธีการดำเนินชีวิตชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา บ้านแซร์สะโบว์ ในอดีต-ปัจจุบัน.....	22
2. พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์.....	22
3. สถานการณ์ ปัญหา ข้อจำกัด การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ชายแดนไทย -กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์.....	23
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล	
สรุปผลการวิจัย.....	26
ผลการเปลี่ยนแปลงต่อทีมวิจัย.....	27
ผลการเปลี่ยนแปลงต่อชุมชน.....	29
ผลที่เกิดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	30

ภาคผนวก

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย “การบริหารจัดการชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชา บ้านแซ่สะโบว์ ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ระยะที่ 1” ดำเนินงานในระยะที่ 1 คือ เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2555 ถึงวันที่ 30 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 ที่สิ้นสุดโครงการไปแล้วนั้นได้ผลการวิจัยที่ดำเนินโครงการได้ผลที่เป็นรูปธรรมเกิดขึ้นจริงตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิธีการดำเนินชีวิตชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซ่สะโบว์ในอดีต-ปัจจุบัน พบว่า

การดำเนินชีวิตของชุมชนท้องถิ่นชายแดนบ้านแซ่สะโบว์ในอดีตตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านมาเป็นวิถีชีวิตที่อาศัยและพึ่งพาฐานทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่ตั้งชุมชนอยู่ติดกับเขตป่าเพื่อเกาพนมดงรักและมีลำห้วยสวาย และห้วยตึกขุที่เป็นสายน้ำหลักซึ่งเป็นฐานทรัพยากรของชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งอาหารธรรมชาติ นอกจากการพึ่งพาอาศัยฐานทรัพยากรธรรมชาติแล้วการพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนในอดีตยังเป็นระบบการพึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบกลุ่มญาติพี่น้องหรือกลุ่มเครือญาติ วิธีการผลิตในอดีตเป็นการผลิตเพื่ออยู่เพื่อกินในพื้นที่ปริมาณไม่มากใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซ่สะโบว์

จากการศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลงพบว่า ชุมชนมีหลายหน่วยงานและหลายองค์กรเข้ามาสนับสนุน อย่างไรก็ตาม ปัญหาของชุมชนที่ยังคงดำรงอยู่เนื่องจากการดำเนินการพัฒนาที่ผ่านมาไม่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนโครงสร้างการบริหารจัดการชุมชนยังไม่สามารถตอบสนองสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อการจัดการตนเองในการพัฒนาหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สถานการณ์ ปัญหา ข้อจำกัด การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซ่สะโบว์

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านแซ่สะโบว์ มีสถานการณ์ปัญหาในหลายด้าน คือ 1) ปัญหาด้านสังคม เช่นปัญหายาเสพติด ยาสูบ มั่วสุม ขัปรถมอเตอร์ไซด์เสียงดัง เล่นการ 2) ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่นน้ำอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอ เริ่มซื้อน้ำกิน น้ำประปาไม่สะอาด ไหลไม่แรง ไม่สม่ำเสมอ 3) ปัญหาด้านเศรษฐกิจเช่น ยางพาราเป็นโรคตายนิ่ง ราคาไม่แน่นอน ข้าวไม่มีคุณภาพ ไม่มีการปรับปรุงพันธุ์ข้าวเกิดโรคระบาด ภัยธรรมชาติ น้ำไม่เพียงพอในการ 4) ปัญหาด้านวัฒนธรรม เช่นคนในชุมชนขาดความร่วมมือ ไม่มีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีชุมชนท้องถิ่น การประกอบพิธีกรรมตามประเพณีของชุมชน ลดความ

เข้มข้นลงทำพอเป็นพิธี คนเข้าร่วมน้อย และ 5) ปัญหาที่มาจากแนวนโยบายของรัฐ เช่น การกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ความขัดแย้งเรื่องเขตแดนไทย-กัมพูชาที่ยังไม่มีข้อยุติ ซึ่งเป็นเรื่องทางการเมืองและความมั่นคงของรัฐโดยไม่คำนึงถึงวิถีชีวิตความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของชุมชนท้องถิ่นระหว่างแดนทำให้มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์วิถีการทำมาหากินของชุมชนที่มีความยากลำบากมากขึ้น

ข้อจำกัดในการแก้ปัญหาที่ผ่านมา พบว่า

การจัดการและการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมารัฐได้มองพื้นที่ชุมชนชายแดนเป็นปัญหาที่มีผลต่อความมั่นคงของรัฐแต่ไม่ได้มองถึงความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่น การดำเนินการพัฒนาจึงเป็นเป็นพื้นที่สำหรับการพัฒนาพิเศษ ใช้แนวการพัฒนาที่เป็นแบบเดียวกันทั้งหมด โดยมีหน่วยงานรัฐทั้งในและนอกพื้นที่ จำนวนมากได้เข้ามาดำเนินการพัฒนาในพื้นที่ชุมชน ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าว ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้เท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับกำลังหน่วยงานรัฐ เวลาและงบประมาณที่ต้องสูญเสียไปในการพัฒนาหมู่บ้าน

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาการวิจัยและความสำคัญของปัญหา

บ้านแซร์สะโบว์ เป็นหมู่บ้านตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ระยะทางจากชุมชนไปถึงเขตแดนประเทศกัมพูชา ประมาณ 18 กิโลเมตร ทิศเหนือ ติดกับ เขื่อนห้วยตึกชู ตำบลห้วยตึกชู อำเภอกุสิงห์ ทิศตะวันออก ติด กับบ้านกลาง และบ้านคูสีแจ ตำบลดงรัก ทิศตะวันตก ติดกับบ้านโอบังโก ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ ทิศใต้ ติดกับ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา และประเทศกัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์ เดิมเป็นชุมชนเดียวกันกับบ้านกลางและบ้านคูสีแจหมู่ที่16 ขึ้นต่อเขตการปกครองของ ตำบลปรีอใหญ่ อำเภوخันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ และได้แยกออกจากเขตการปกครองตำบลปรีอใหญ่มาขึ้นกับตำบลโคกตาล อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษในปี พ.ศ. 2527 และได้แยกหมู่บ้านออกจากหมู่บ้านกลาง และบ้านคูสีแจ เป็นบ้านแซร์สะโบว์ หมู่ที่ 6 ขึ้นต่อเขตการปกครองตำบลดงรัก อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ในปีพ.ศ.2529 มีผู้ใหญ่บ้านมาแล้ว 4 คน ผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายเทียน พิมชัย ต่อมาในปีพ.ศ.2530 รัฐได้มีการจัดสรรที่ดินออกเอกสารสิทธิ์ สปก.4-01 ให้ครอบครัวละ 15 ไร่ โดยครั้งแรกมีในชุมชนมีจำนวน 113 ครอบครัว ที่ดินรวม 1,695 ไร่ ซึ่งบ้านแซร์สะโบว์เป็นชุมชนดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรปัจจุบันมีการผสมผสานกันกับกลุ่มชาตลาว เนื่องจากคนในชุมชนมีการแต่งงานกับคนลาว และมีการแยกครอบครัวใหม่เพิ่มขึ้นปัจจุบัน มี 145 ครอบครัว ประชากร 716 คน เป็นชาย 349 คน เป็นหญิง 367 คน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขมร 90 % เป็นชาวลาว 10 % ผู้ใหญ่บ้าน คนปัจจุบัน คือ นายเสมียน แอมโอด (พ.ศ.2554-ปัจจุบัน)

วิถีการดำเนินชีวิตชุมชน เนื่องจากบ้านแซร์สะโบว์เป็นชุมชนที่อยู่ตามแนวชายแดนไทย- กัมพูชา ในอดีตคนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่พึ่งพาอาศัยกันเนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน และมีความสัมพันธ์กับชุมชนข้ามแดนกัมพูชาในลักษณะการค้าขายและแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน เช่นค้าขายวัว ควาย การนำของป่าไปแลกข้าวกินและสิ่งของจำเป็นในชีวิตประจำวัน เนื่องจากมีภาษาและวัฒนธรรมร่วมกันทั้งนี้โดยมีฐานทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ที่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า”ห้วยศาลา” เทือกเขาพนมดงรัก”และแหล่งน้ำธรรมชาติของชุมชน คือ ห้วยสวาย ที่ชุมชนใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตร่วมกัน

การประกอบอาชีพของชุมชน คือ มีครอบครัวในชุมชน ที่ทำนา 10% จำนวนพื้นที่ 256 ไร่ ครอบครัวที่ทำสวนยางพารา 80% จำนวนพื้นที่1, 256 ไร่ ครอบครัวที่ทำสวนมันสำปะหลัง 5% จำนวนพื้นที่183ไร่ และครอบครัวที่ไม่มีที่ทำกินเนื่องจากเป็นครอบครัวที่แยกใหม่และครอบครัวที่มีที่ทำกินอยู่ก่อนแล้วแต่ขาย 5% จำนวน 40 ครอบครัว และนอกจากนี้คนในชุมชนมีการอพยพแรงงานไปทำงานกรุงเทพและจังหวัดอื่น ประมาณ 30% และมีอาชีพรับจ้างในพื้นที่ เช่น รับจ้างกรีดยาง ถอนมัน ดำนา ก่อสร้าง ปลุกอ้อย และเก็บหาของป่าโดยเฉพาะครอบครัวที่ไม่มีที่ทำกินแหล่งทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ที่

เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า”ห้วยศาลา” เพื่อรักษาพันธุ์สัตว์ป่า”จึงเป็นแหล่งพึ่งพาการดำรงชีพของชุมชนในการเก็บหาของป่าเป็นอาหาร ขายเป็นรายได้และนำไปแลกเปลี่ยนข้าวกิน

จากลักษณะพื้นที่ที่ตั้งชุมชนที่เป็นแนวภูเขาเทือกเขาพนมดงรัก เป็นชุมชนตามแนวชายแดน วิธีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของชุมชนดังกล่าวทำให้ชุมชนต้องเผชิญกับปัญหาความยากลำบากในการดำรงชีวิต คือ

ปัญหาด้านสังคม เช่นปัญหายาเสพติด ยาสูบ มั่วสุม ก่อความรำคาญ ขับรถมอเตอร์ไซด์เสียงดัง เล่นการพนัน (หวย หุ่น) การศึกษาน้อย ขาดความร่วมมือ ความสามัคคีในชุมชน มีงานในชุมชนชาวบ้าน ไม่ให้ความร่วมมือ ความสัมพันธ์ของชุมชนที่เคยพึ่งพาช่วยเหลือกันอย่างอดีตลดลง ใช้เงินเป็นตัวตั้งในการสร้างความสัมพันธ์กัน โครงสร้างการบริหารจัดการชุมชนยังไม่สามารถตอบสนองสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อการจัดการตนเองในการพัฒนาหมู่บ้านได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพเนื่องจากที่ผ่านมาชุมชนมีหลายหน่วยงานหลายองค์กรเข้ามาพัฒนาหมู่บ้านโดยการมาทำให้ แต่ไม่ได้เกิดจากการพัฒนาที่มาจากฐานปัญหาความต้องการของชุมชน เนื่องจากชุมชนเป็นชุมชนชายแดนเป็นพื้นที่พิเศษจะใช้แนวการพัฒนาที่เป็นแบบเดียวกันทั้งหมดไม่ได้

ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอ เริ่มซื้อน้ำกิน น้ำประปาไม่สะอาด ไหลไม่แรง ไม่สม่ำเสมอ เปิดน้ำใหม่ๆ จะมีสีแดงเป็นสนิม ดินแข็งไม่อุ้มน้ำ มีดินเค็ม บางพื้นที่ ชุมชนขาดระบบการบริหารจัดการน้ำในการอุปโภค บริโภคร่วมกันในชุมชนต่างๆ ที่มีแหล่งน้ำ ห้วยสวายและมือบต.ในการสนับสนุนจัดการดูแลช่วย

ปัญหาด้านเศรษฐกิจเช่น ยางพาราเป็นโรคตายหนึ่ง ราคาไม่แน่นอน ควบคุมไม่ได้ ข้าวไม่พอกิน ข้าวไม่มีคุณภาพ ไม่มีการปรับปรุงพันธุ์ข้าว เกิดโรคระบาด ภัยธรรมชาติ น้ำไม่เพียงพอในการเพาะปลูก พื้นที่ปลูกไม่เหมาะสม พื้นที่ปลูกน้อย ผลผลิตต่ำ เฉลี่ย 350 กก.ต่อไร่ บางครอบครัวไม่มีที่ทำกิน ขาดการรวมกลุ่มในการช่วยเหลือกันในการผลิตและจัดการผลผลิตและการจัดการตลาดร่วมกันในชุมชน

ปัญหาด้านวัฒนธรรม เช่นคนในชุมชนขาดความร่วมมือ ไม่มีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ชุมชนท้องถิ่น การประกอบพิธีกรรมตามประเพณีของชุมชน ลดความเข้มข้นลงทำพอเป็นพิธี คนเข้าร่วม น้อย คนไม่ค่อยเข้าวัดฟังธรรมทำให้คนรุ่นหลังไม่รู้ไม่เข้าใจไม่เกิดสำนึกร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน จะทำให้ ไม่มีประเพณีท้องถิ่นดั้งเดิมเหลืออยู่ เช่น ประเพณีแซนโฎนตา การเซ่นไหว้ปู่ตา การก่อเจดีย์ข้าวเปลือก เป็นต้น

นอกจากชุมชนที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วชุมชนยังต้องเผชิญกับปัญหาที่มาจากแนวนโยบายของรัฐ เช่น การกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ความขัดแย้งเรื่องเขตแดนไทย-กัมพูชาที่ยังไม่มีข้อยุติ ซึ่งเป็นเรื่องทางการเมืองและความมั่นคงของรัฐโดยไม่คำนึงถึงวิถีชีวิตความสัมพันธ์

ที่ติดต่อกันของชุมชนท้องถิ่นระหว่างแดนทำให้มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์วิถีการทำมาหากินของชุมชนที่มีความยากลำบากมากขึ้น

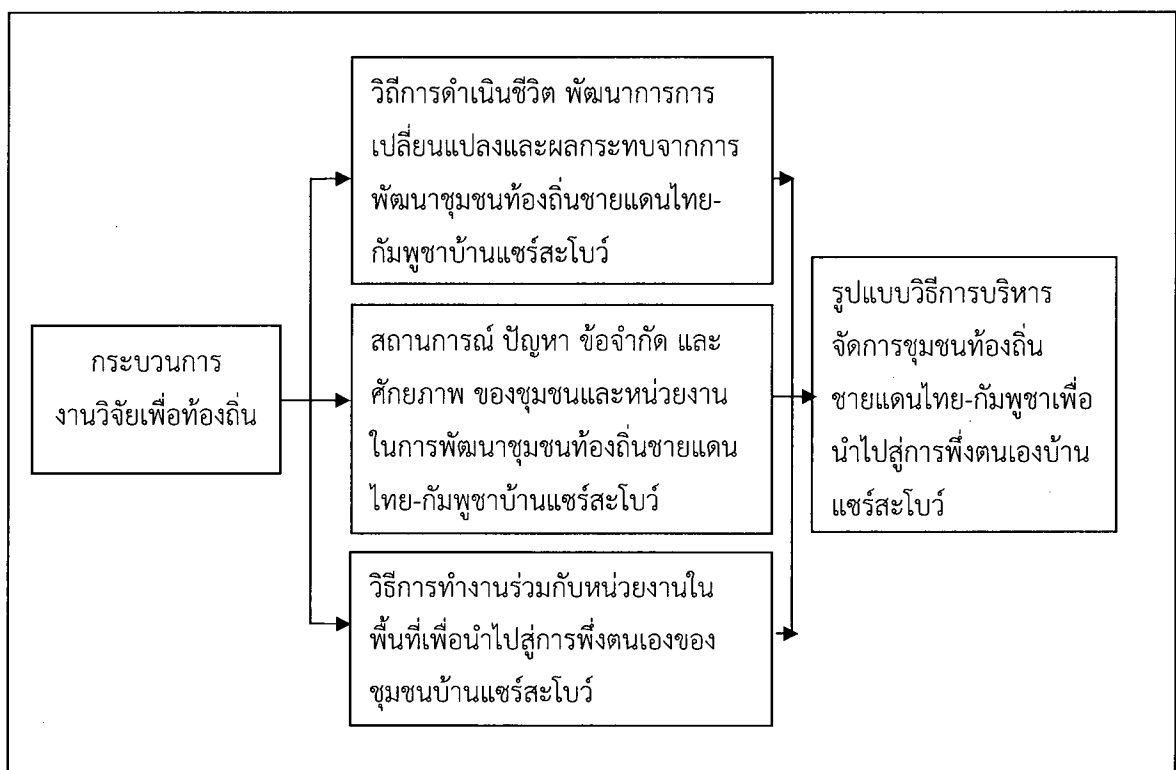
การจัดการและการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมารัฐได้มองพื้นที่ชุมชนชายแดนเป็นปัญหาที่มีผลต่อความมั่นคงของรัฐแต่ไม่ได้มองถึงความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่น การดำเนินการพัฒนาจึงเป็นพื้นที่สำหรับการพัฒนาพิเศษ ใช้แนวการพัฒนาที่เป็นแบบเดียวกันทั้งหมด โดยมีหน่วยงานรัฐทั้งในและนอกพื้นที่จำนวนมากได้เข้ามาดำเนินการพัฒนาในพื้นที่ชุมชน เช่น หน่วยงานทางด้านความมั่นคง กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายใน(กอ.รมน.) หน่วยพัฒนาเคลื่อนที่กองร้อยทหารพราน กองทัพภาค 2 กรมป่าไม้ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา หน่วยจัดการต้นน้ำห้วยสวาย พัฒนาชุมชน เกษตร พัฒนาสังคม ประมง ปศุสัตว์ วัฒนธรรม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน (รพสต.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นต้น โดยมีการจัดตั้งกลุ่มในชุมชน เช่นกลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มกองทุนเงินล้าน กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน (กขคจ.) กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มทอดผ้าไหม กลุ่มเย็บผ้า กลุ่ม อสม.กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กลุ่มชุดรักษาความสงบเรียบร้อยหมู่บ้าน (ชรบ) กลุ่ม ธกส. กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มร้านค้าผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย(ผรท.) ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าว ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้เท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับกำลังหน่วยงานรัฐ เวลาและงบประมาณที่ต้องสูญเสียไปในการพัฒนาหมู่บ้าน เนื่องจากการดำเนินการดังกล่าวเป็นการจัดตั้งขึ้นและดำเนินการโดยหน่วยงานภายนอกเป็นหลักชุมชนขาดการมีส่วนร่วมขาดความเป็นเจ้าของทำให้การดำเนินการในการแก้ไขปัญหาของชุมชนไม่ต่อเนื่องต้องรอพึ่งหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก ชุมชนไม่สามารถจัดการตนเองได้ทันกับสถานการณ์ปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสถานการณ์ปัจจุบัน

จากการจัดเวทีประชุมวิเคราะห์ปัญหาและหาโจทย์ในการวิจัยร่วมกับชุมชนที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้าน อบต. รพสต. หน่วยงานป่าไม้ในพื้นที่ ทั้งปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัญหาด้านวัฒนธรรมพบว่า สถานการณ์ปัญหาของชุมชนที่ยังคงดำรงอยู่เนื่องจากการดำเนินการพัฒนาที่ผ่านมาไม่เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนโครงสร้างการบริหารจัดการชุมชนยังไม่สามารถตอบสนองสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อการจัดการตนเองในการพัฒนาหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพถึงแม้ว่าที่ผ่านมาชุมชนมีหลายหน่วยงานหลายองค์กรเข้ามาพัฒนาหมู่บ้านโดยการมาทำให้ แต่ไม่ได้เกิดจากการพัฒนาที่มาจากฐานปัญหาความต้องการของชุมชน ที่เป็นชุมชนชายแดนได้ ชุมชนจึงได้ตกลงร่วมกันเลือกประเด็นปัญหาทางด้านสังคมเป็นโจทย์ในการวิจัยร่วมกัน คือ “เรื่องการบริหารจัดการชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเอง” เนื่องจากชุมชนผู้เข้าร่วมเห็นร่วมกันว่าถ้าชุมชนบริหารจัดการชุมชนตนเองได้ มีการจัดระบบโครงสร้างความสัมพันธ์การพัฒนาภายในชุมชนโดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วม จะสามารถทำให้ชุมชนมีพลังสามารถร่วมกันจัดการปัญหาของชุมชนเรื่องข้าวไม่พอกิน น้ำอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอ และการสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นได้ ซึ่งจะเป็นต้นแบบการพัฒนาและการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นชายแดนบนสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบันได้อย่าง

เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตและเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันของชุมชนท้องถิ่นชายแดนในการรับ
การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นชายแดนอย่างหลีกเลี่ยง
ไม่ได้

ดังนั้นเพื่อให้ได้ความรู้ข้อมูลข้อเท็จจริงบนฐานทรัพยากรและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นในการ
จัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าว การสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมในการศึกษารวบรวมข้อมูลชุด
องค์ความรู้และบทเรียนประสบการณ์ของชุมชนท้องถิ่น ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นที่เหมาะสม
และยั่งยืนนั้น กระบวนการงานวิจัยท้องถิ่นจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการ
ในการแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่น เป็นเครื่องมือในการหลอมรวมคนในชุมชน
ท้องถิ่นเพื่อสร้างชุดความรู้ใหม่และสร้างพลังชุมชนท้องถิ่นในการจัดการแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่น
โดยคนในชุมชนท้องถิ่น และเป็นเครื่องมือในการประสานความร่วมมือของชุมชนกับหน่วยงานรัฐในการ
สร้างกระบวนการเรียนรู้การแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน ชุมชนบ้านแซร์สะโบว์ จึงเห็นพ้องต้องกันในการ
จัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยนี้ขึ้น

กรอบแนวคิด

คำถามวิจัย

คำถามวิจัยหลัก

ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์ ตำบลงรัก อำเภอสว่าง จังหวัดศรีสะเกษจะสามารถบริหารจัดการชุมชนร่วมกันเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองได้อย่างไร

คำถามวิจัยรอง

- 1.วิถีการดำเนินชีวิต พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์จากอดีตถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. สถานการณ์ ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพ ของชุมชนและหน่วยงานในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์เป็นอย่างไร
3. จะมีวิธีการทำงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนบ้านแซร์สะโบว์ได้อย่างไร
- 4.รูปแบบวิธีการบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.เพื่อศึกษาวิถีการดำเนินชีวิต พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์ ตำบลงรัก อำเภอสว่าง จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพ ของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์ ตำบลงรัก อำเภอสว่าง จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อศึกษาวิธีการทำงานร่วมของชุมชนร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนบ้านแซร์สะโบว์
4. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาเพื่อการพึ่งตนเองของบ้านแซร์สะโบว์ ตำบลงรัก อำเภอสว่าง จังหวัดศรีสะเกษ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.ได้ชุดความรู้วิถีการดำเนินชีวิต พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์ ตำบลงรัก อำเภอสว่าง จังหวัดศรีสะเกษ
- 2.ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์ สามารถเรียนรู้ เข้าใจ วิถีการดำเนินชีวิต พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตนเองร่วมกันได้

3. ได้ชุดความรู้สถานการณ์ ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพ ของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์ ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

4. ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์ สามารถเรียนรู้ เข้าใจสถานการณ์ ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพ ของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาาร่วมกัน

5. ได้ชุดความรู้รูปแบบวิธีการบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาเพื่อการพึ่งตนเองบ้านแซร์สะโบว์ ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

6. ได้ชุดความรู้วิธีการทำงานร่วมของชุมชนร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนบ้านแซร์สะโบว์

7. ชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์สามารถรวมกลุ่มสร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน และคนในชุมชนในการจัดการตนเองบนฐานอัตลักษณ์และวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นบนสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบันได้

8. บ้านแซร์สะโบว์สามารถเป็นต้นแบบในการจัดการตนเองให้กับหน่วยงานและชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาได้

บทที่ 2

บริบทชุมชนบ้านแซร์สะโบว์

ประวัติความเป็นมาของบ้านแซร์สะโบว์

บ้านแซร์สะโบว์เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา โดยมีเทือกเขาพนมดงรักกั้นเขตแดนในเขตพื้นที่ ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษโดยมีระยะทางห่างจากเขตแดนไทย-กัมพูชา 10 กิโลเมตร ห่างจากที่ตั้งอำเภอภูสิงห์ 12 กิโลเมตร และห่างจากที่ตั้งจังหวัดศรีสะเกษ 98 กิโลเมตร “บ้านแซร์สะโบว์” เป็นภาษาเขมร โดยคำว่า “แซร์” หมายถึง นา คำว่า “สะโบว์” หมายถึง หล้าคา นำมาแปลรวมกัน จึงหมายถึง “นาหล้าคา” ซึ่งตรงตามลักษณะพื้นที่ในอดีตที่มีหล้าคาขึ้นเป็นจำนวนมาก

จากการสัมภาษณ์ นายรัตน์ แอมโอด อายุ 78 ปี บ้านเลขที่ 322 หมู่ที่ 6 ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษซึ่งเป็นคนเก่าแก่ ที่รู้ประวัติของหมู่บ้านมาตั้งแต่ยุคแรก คือยุคญวนบ๊ว ยุคญวนสวาย และยุคญวนปู้ร้าว จนถึงยุคบ้านแซร์สะโบว์ ปัจจุบัน พบว่า การตั้งถิ่นฐานของชุมชน เริ่มเมื่อ ปี พ.ศ.2495 โดยมีกลุ่มคน โดยการนำของครอบครัวนายสงวน-นางไทร บุญโต ที่อพยพมาจากจังหวัดสุรินทร์ พร้อมกับสมาชิกกลุ่มอีก 10 ครอบครัว ประกอบด้วย ครอบครัวนายสวน บุญโต นายรัตน์ แอมโอด นายยันต์ บุญโต นายสันต์ บุญโต นายวัน แอมโอด นายฉัตร นายอิน นายสุข บุญโต นายแมน และนายยุง เข้ามาทำการสร้างที่อยู่อาศัย ที่ “ภูตะบัน” เพื่อทำการประกอบอาชีพทำไร่ ปลูกข้าว และปลูกเผือกปลูกมันพันธุ์พื้นบ้านและปลูกพริกซึ่งชุมชนนี้อยู่กันอย่างสงบสุขและเรียบง่าย

ในปีพ.ศ.2500 เกิดเหตุการณ์หมู่บ้านโดนปล้นทั้งหมู่บ้าน จึงได้อพยพมาและตั้งหมู่บ้านใหม่ ชื่อ “บ้านญวนสวาย” ซึ่งห่างจากหมู่บ้านเดิมประมาณ 8 กิโลเมตรโดยย้ายมาทั้ง 10 ครอบครัว และยังมีครอบครัวใหม่เพิ่มเข้ามาอีก 4 ครอบครัว จากอำเภอขุขันธ์ ประกอบด้วยนายเป็น ศิลาชัย นายสว่าง ทองลาย นายเจีย คำแดง นายใบ (ไม่ทราบนามสกุล) รวม เป็น 14 ครอบครัว โดยใน 14 ครอบครัวได้มีการเลือกนายสวนบุญโต เป็นหัวหน้าหมู่บ้าน และเลือก นายวัน แอมโอด เป็นรองหัวหน้าหมู่บ้าน การมาตั้งหมู่บ้านที่ “ญวนสวาย”นี้การทำมาหากิน ทั้ง 14 ครอบครัวยังประกอบอาชีพทำไร่ปลูกข้าว ปลูกเผือก มันและพริกเหมือนเดิม

ในปี 2502 เกิดเหตุการณ์ในหมู่บ้านมีคนเสียชีวิตติดต่อกัน 3 คน จึงได้ย้ายการตั้งหมู่บ้านมาอยู่ที่ “ญวนปู้ร้าว” ซึ่งห่างจากญวนสวายประมาณ 1 กิโลเมตรโดยมีนายสวน บุญโต เป็นหัวหน้าหมู่บ้านเหมือนเดิม

ปี พ.ศ. 2505 เห็นว่าพื้นที่ที่อยู่อาศัย และทำเลไม่ดีและไม่เพียงพอที่จะรองรับครอบครัวที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จึงได้พากันหาที่อยู่ใหม่ และได้มาตั้งอยู่ที่ “บ้านแซร์สะโบว์”ปัจจุบัน ซึ่ง ห่างจากญวนปู้ร้าวประมาณ 1 กิโลเมตร อยู่ในเขตปกครองของผู้ใหญ่บ้านนาตราว หมู่ที่ 16 ตำบลปรีอใหญ่ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

พ.ศ.2513บ้านแซร์สะโบว์ได้ย้ายจากเขตปกครองบ้านนาตราวโดยผู้ใหญ่บ้าน เทียน พิมพ์ชัยและในขณะนั้นบ้านแซร์สะโบว์ได้รวมกับบ้านกลาง และบ้านคูสีแจ เป็นหมู่ที่ 16 ขึ้นตรงกับตำบลปรีอใหญ่ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

พ.ศ.2516 ชาวบ้านได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นใหม่ ชื่อผู้ใหญ่ดี โปธิสารมีผู้ช่วยคือ นายสุรีย ศรีทอง และนายมี จันทรา ซึ่งในปีเดียวกันนี้ ทั้ง 3 หมู่บ้าน คือบ้านแซะสะโบว์ บ้านกลาง และบ้านคูสีแจ ได้ร่วมกันสร้างโรงเรียนขึ้นมาชื่อ “โรงเรียนบ้านแซะสะโบว์”ทางราชการได้ส่งครูมาสอน 2 ท่านคือ นายสง่า ชัยนิทร เป็นครูใหญ่ และนายสง คำหอม และต่อมาใน

ปี พ.ศ.2517หน่วยราชการได้มาอบรม เป็นหมู่บ้านไทยอาสาป้องกันชาติ(ทสปช.แล้วแจกอาวุธปืน 8 กระบอก ปืนลูกซอง 1 นัด 6 กระบอก ต่อมาทางราชการได้ส่งครูมาเพิ่มอีก คือ นายสมจิตร สุภาพ นายสง่า ผุดผา และนายปรีชา สกฤษสังห์ ต่อมาปลายปี พ.ศ.2517 มีเหตุการณ์ทางบ้านเมืองและภัยสงคราม คือ คอมมิวนิสต์กวาดต้อนชาวบ้านมาประชุมกลางหมู่บ้านและปลุกระดมชักชวนชาวบ้านให้ไปเป็นแนวร่วมและยึดอาวุธปืนทางราชการมอบให้ ต่อมาคอมมิวนิสต์ได้นำชาวบ้านเพื่อรับไปเป็นแนวร่วม และในต้นปี พ.ศ.2518 ทำให้บ้านส่วนหนึ่งกลับสู่ ภูมิลำเนาเดิม ส่วนหนึ่งก็ถูกต้อนไปเป็นแนวร่วม

ปี พ.ศ.2522มีชาวบ้านซึ่งนำโดย นายแย้ม กล่ำเงิน นายวินิจ ธรรมะ นายถนอม ไพรบึง นายสุราช จันดีได้เข้าไปดูตลาดเลาของหมู่บ้านเดิม เมื่อเห็นว่าเหตุการณ์ปกติแล้วจึงได้ติดตามชาวบ้านที่อพยพไปให้กลับมาอยู่ที่บ้านแซะสะโบว์เช่นเดิม เมื่อชาวบ้านย้ายกลับมาได้ไม่นาน ก็มีเหตุการณ์ไม่คาดคิดเกิดขึ้น ในปี พ.ศ. 2523 ในขณะที่มีการร่วมประชุมหมู่บ้านทั้งบ้านกลาง และบ้านแซะสะโบว์ ที่บ้านของนายแย้ม กล่ำเงิน ในเดือนเมษายน เวลาประมาณ 20.00 น. ได้มีกลุ่มผู้ร้ายไม่ทราบจำนวน ใช้อาวุธสงครามทั้งปืนอาแกและเอ็ม 16 ยิงถล่มใส่ชาวบ้าน เป็นสาเหตุให้ชาวบ้านเสียชีวิต 3 คนบาดเจ็บ 7 คน หลังจากนั้นชาวบ้านได้ระดมกำลังสร้างห้องแถวให้ชาวบ้านอยู่ร่วมกันและมีการจัดเวรยามทั้งกลางวันและกลางคืน

ปี พ.ศ.2526 ได้มีการเลือกตั้งผู้นำขึ้นมาใหม่ โดยมีนายอุด สีสัน ซึ่งอยู่บ้านกลางเป็นผู้ใหญ่บ้าน มีนายบุญเลี้ยง ศรีมาศเป็นผู้ช่วย และนายแย้ม กล่ำเงิน นายสุรีย ศรีทองซึ่งอยู่บ้านแซะสะโบว์ เป็นผู้ช่วยและร่วมกันปกครอง

ปี พ.ศ. 2527-2534 บ้านแซะสะโบว์ได้ขึ้นกับเขตการปกครองตำบลโคกตาล

ปี พ.ศ.2529 ได้มีการแยกหมู่บ้านกลาง บ้านคูสีแจ ออกจากบ้านแซะสะโบว์ แล้วได้ทำการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นมาใหม่ โดยได้นายสุรีย ศรีทอง เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีนายวินิจ ธรรมะ นายสวย พันมะลี และนายแย้ม กล่ำเงิน เป็นผู้ช่วย มาตลอดจนถึงปี พ.ศ.2554

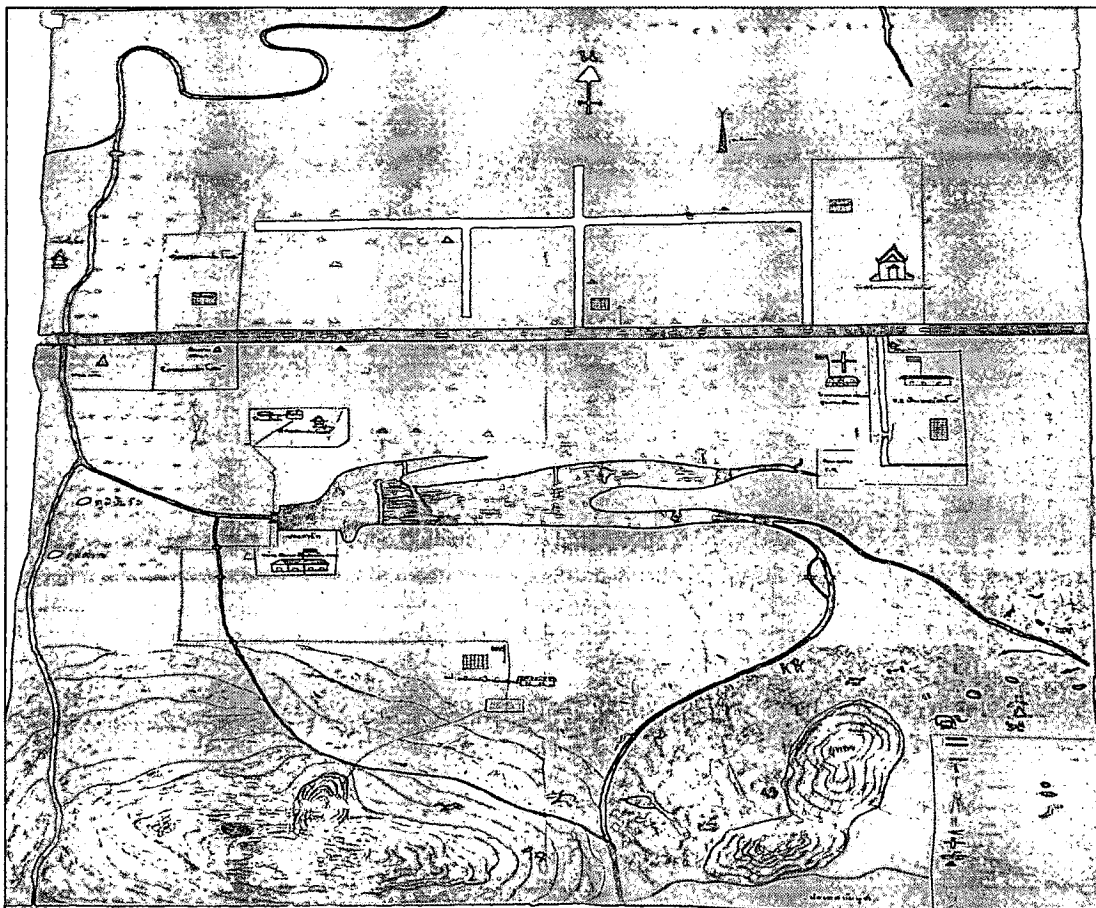
ปี พ.ศ.2530 หมู่บ้านแซะสะโบว์ เกิดวิกฤต อดอยาก ส่วนหนึ่งมาจากการอพยพของ ชาวกัมพูชาเข้ามาอยู่ตามชายแดน ทำให้ชาวบ้านเหยียบกับระเบิดไปหลายราย จึงทำให้ชาวบ้านไม่กล้าออกไปประกอบอาชีพ ทำให้การดำเนินชีวิตมีความยากลำบากมากขึ้น

ปี พ.ศ. 2534 ได้มีการขอแยกตำบลจากตำบลโคกตาล เป็นตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ และบ้านแซะสะโบว์ก็ได้ขึ้นตรงต่อเขตการปกครองตำบลดงรักอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งแต่นั้นมา

ปี พ.ศ.2554 ผู้นำชุดเดิมได้เกษียณอายุราชการ จึงมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ คือนาย เสมียน แอมโอด (เข้ารับตำแหน่งเมื่อ วันที่ 28 เมษายน 2554) และมีนายสมใจ พันแก่น นายสมยศ รัตนพันธ์ นางธัญจิรา ไสวเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ที่ตั้งและอาณาเขตชุมชน

ที่ตั้งและอาณาเขตบ้านแซร์สะโบว์ หมู่ที่ 6 ปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ การตั้งบ้านเรือนมีลักษณะเป็นแนวยาวตามถนน หมายเลข 2341 ซึ่งเป็นถนนเส้นสุดท้ายของแนวชายแดนไทย-กัมพูชา อยู่ห่างจากเขตแดนไทย-กัมพูชา ประมาณ 10 กิโลเมตร อยู่ห่างจากที่ตั้งอำเภอภูสิงห์ 12 กิโลเมตร และ อยู่ห่างจากที่ตั้งจังหวัดศรีสะเกษ 98 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ ทิศเหนือ จรดกับเขตอ่างเก็บน้ำห้วยด็กชู ตำบลห้วยด็กชู อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ทิศตะวันออก จรดกับเขตบ้านกลาง ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ทิศตะวันตก จรดกับเขตบ้านโอว์บึงโก ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ทิศใต้ จรดกับเขตเทือกเขาพนมดงรัก ชายแดนไทย-กัมพูชา

สภาพนิเวศพื้นที่

สภาพนิเวศพื้นที่ของบ้านแซร์สโบว์ หากมองลักษณะภาพตัดขวางจากทางด้านทิศใต้ไปทางด้านทิศเหนือ จะเห็นว่ามีลักษณะนิเวศพื้นที่อยู่ 5 ลักษณะ คือ นิเวศพื้นที่ภูเขาที่เป็นเขตป่าอนุรักษ์ นิเวศพื้นที่สวนยาง นิเวศพื้นที่ที่ลุ่ม (น้ำ/ห้วย) นิเวศพื้นที่ที่ตั้งชุมชนและนิเวศพื้นที่นา ดังแผนภาพตัดขวางต่อไปนี้

จากแผนภาพตัดขวางดังกล่าวสามารถอธิบายลักษณะและการใช้ประโยชน์ของชุมชนตามลักษณะนิเวศพื้นที่ได้ ดังนี้

1. ลักษณะนิเวศพื้นที่ภูเขา เป็นพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 522 เมตร อยู่ทางด้านทิศใต้ของชุมชนเป็นพื้นที่ควบคุมของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา พื้นที่ 237,500 ไร่ครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกุสุมาลย์ อำเภอนาคู และอำเภอชุมพวง โดยมีอาณาเขตติดต่อ คือ ทิศเหนือติดกับพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน ทิศใต้ติดเขตรอยต่อประเทศกัมพูชา ทิศตะวันออกติดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพนมดงรักอำเภอนาคู ทิศตะวันตก ติดเขตจังหวัดสุรินทร์ การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ คือเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาธรรมชาติของนักเรียนนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด ประโยชน์ต่อชุมชน คือเป็นแหล่งอาหารธรรมชาติ เช่น เห็ด หน่อไม้ พืชผักป่าชนิดต่างๆ เป็นแหล่งต้นน้ำของประชาชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษได้ใช้ประโยชน์เนื่องจากมีลำห้วยที่สำคัญอยู่ 3 ลำห้วย คือ ลำห้วยตึกขุ ลำห้วยสำราญ ลำห้วยศาลา ซึ่งทั้ง 3 ลำห้วย ได้ไหลรวมกันและไหลลงสู่ลำน้ำมูลที่จังหวัดศรีสะเกษ

2. ลักษณะนิเวศพื้นที่สวน เป็นพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 252 เมตร อยู่ถัดลงมาจากลักษณะนิเวศภูเขา สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย ชาวบ้านใช้ประโยชน์พื้นที่ปลูกสวนยางพารา มีพื้นที่ทั้งหมด 1,256 ไร่

3. ลักษณะนิเวศพื้นที่ลุ่ม (น้ำ/ห้วย) เป็นพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 215 เมตร เป็นที่ตั้งอ่างเก็บน้ำห้วยสวาย มีพื้นที่ ประมาณ 100 ไร่ การใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำห้วยสวาย คือ ชุมชนได้นำน้ำมาทำเป็นระบบน้ำประปาของหมู่บ้าน การใช้น้ำในการทำการเกษตรปลูกพืชผักชนิดต่างๆ เป็นแหล่งหาอาหารของชุมชน เช่น การจับสัตว์น้ำ (ปลา) ช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและในบริเวณรอบข้างอ่างเก็บน้ำก็สามารถใช้เป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์ (วัว -ควาย) ได้ ซึ่งในฤดูแล้งปริมาณน้ำจะลดปริมาณลง

4. ลักษณะนิเวศพื้นที่ตั้งชุมชน เป็นพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 217 เมตร สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย บริเวณนี้เป็นที่ตั้งชุมชนมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 181 ครัวเรือน ประชากร 736 คน เป็นชาย 323 คน หญิง 413 คน นอกจากนี้ยังเป็น ที่ตั้งวัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่ตั้งประปาหมู่บ้าน หอกระจายข่าว โรงผลิตน้ำ ศาลาประชาคม ศาลปู่ตา ที่สาธารณะประโยชน์และเสาธง สัญญาณโทรศัพท์ของดีแทค

5. ลักษณะนิเวศพื้นที่นา เป็นพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 206 เมตร ระดับน้ำใต้ดิน 3 เมตร สภาพดินเป็นดินร่วนปนทรายบริเวณนี้ชุมชนใช้ประโยชน์พื้นที่ทำการเกษตร คือ ทำนา ปลูกข้าวในฤดูฝน พันธุ์ข้าวที่ปลูก คือ ข้าวมะลิ และข้าว กข.15 ผลผลิตข้าว 120 ถึงต่อไร่ บริเวณนี้มีพื้นที่บางส่วนที่ชุมชนใช้ในการปลูกปาล์ม และมีพื้นที่บางส่วนเป็น หนองน้ำสาธารณะ ชื่อว่า หนองแซร์สะโบว์ เป็นหนองน้ำที่ชุมชนใช้ประโยชน์ในการจับ หอย กุ้ง ปู ปลา ในฤดูแล้งพื้นที่นี้จะกลายเป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์ (วัว ควาย) ได้เป็นอย่างดี

ฐานทรัพยากรชุมชน

ดิน ลักษณะดินของชุมชนบ้านแซร์สะโบว์ มีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย และพื้นที่ในขอบเขตของชุมชนแซร์สะโบว์ มีทั้งสิ้น 1,981ไร่ เป็นพื้นที่สำหรับที่อยู่อาศัย 280 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 1, 695 ไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ทำนา 256 ไร่ พื้นที่ทำไร่ 183 ไร่ และพื้นที่สวน 1,256 ไร่ พื้นที่สาธารณะป่าปู่ตา 6 ไร่

น้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติที่ชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นน้ำอุปโภคบริโภค หาดปลา เลี้ยงสัตว์ ทำการเกษตร ได้แก่ ห้วยสวาย ห้วยตึกขู ห้วยศาลา ห้วยสำราญ หนองแซร์สะโบว์

ป่าไม้ ชุมชนมีป่าไม้ที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ในการเก็บหาของป่า แหล่งอาหารธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชน ป่าช้า ป่าดอนปู่ตา ป่าโรงเรียน ป่าอภัยทาน และป่านุรักษ์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา

โครงสร้างพื้นฐาน/สาธารณูปโภค

-โรงเรียน(ระดับ)มัธยมศึกษาตอนต้น 1 แห่ง ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ 2516 เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล1 ถึง มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) มีครู จำนวน 21 คน โดยนายสุชีพ ตรีประเคนเป็นผู้อำนวยการปัจจุบัน

- วัด 1 แห่ง ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 มีพระภิกษุ 4 รูปสามเณร1 รูป โดยมี พระอาจารย์ถวิล ถาวโร เป็นเจ้าอาวาสปัจจุบัน

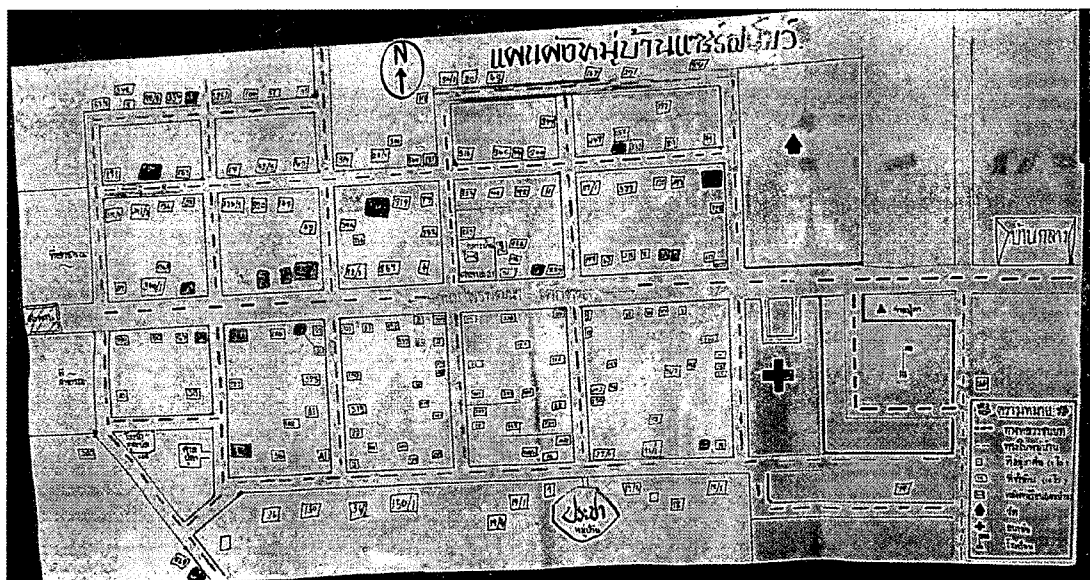
-โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล(รพสต)ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ 2540 โดยมี นายสุทิน เข้มทอง เป็นผู้อำนวยการคนแรก และมี นายศรชัย คำวงศ์เป็นผู้อำนวยการปัจจุบัน

- จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าสาธารณะ181 ครั้วเรือน ร้อยละ 100%
- จำนวนโทรศัพท์สาธารณะ 2 แห่ง ส่วนตัว(เบอร์บ้าน)-เครื่อง
- โทรศัพท์มือถือ 200 เครื่อง
- หอกระจายข่าว 1 แห่ง
- ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง
- ศาลาประชาคม 1 แห่ง
- ถนนภายในหมู่บ้าน เป็นถนนลาดยาง 1 เส้น ถนนคอนกรีตเส้นหลัก1เส้น ถนนคอนกรีตตามซอย 4 เส้น ถนนดิน/ลูกรัง/หินคลุก 3 เส้น

ลักษณะทางสังคมของชุมชน

ประชากร

-จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 181 ครัวเรือน ประชากร 736 คน เป็นชาย 323 คน หญิง 413 คน

ผู้นำ

- ผู้นำในการจัดตั้งหมู่บ้านแชร์สโรว์ คือ

1.นายสวน	บุญโต	3.นายยันต์	บุญโต
2.นายรัตน์	แอมไอด	4.นายสันต์	บุญโต

ทำเนียบผู้นำหมู่บ้าน/ผู้ใหญ่บ้าน คือ

ชื่อ-นามสกุล		ปี.พ.ศ.ที่ดำรงตำแหน่ง
1.นายเทียน	พิมพ์ชัย	2513
2.นายดี	โพธิสาร	2516
3.นายอุด	สีสัน	2523.
4.นายสุรีย์	ศรีทอง	2529
5.นายเสมียน	แอมไอด	เข้ารับตำแหน่งเมื่อ วันที่ 28 เมษายน 2554

ปัจจุบันบ้านแชร์สโรว์มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 181 ครัวเรือน ประชากร 813 คน เป็นชาย 432 คน หญิง 378 คน มีคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 18 คน ในการบริหารจัดการชุมชนร่วมกัน คือ

● คณะกรรมการหมู่บ้าน มีจำนวน 18 คน คือ

1. นายบุญศรี บุญตา	7.นายคำนวน พลจันทร์	13.นายแต้ม แอมไอด
2.นายทองดี ครองเมือง	8.นายสำออง สอนบุตร	14.นายวันทา เสาวัง
3.นายสมควร แหวนเพชร	9.นายอำนาจ พงษ์สุระ	15.นายสมจิตร บุญร่วม
4.นางสันทนา ศรีทอง	10.นายทุน นนทะพันธ์	16.นายพิพัฒน์ แก้วดี
5.นางธัญจิรา ไสว	11.นางบุญหลาย ศรีทอง	17.นายรังษี ธรรมะ
6.นายวัชรพล ทองอินทร์	12.นางวิจิตรา โสภา	18.นางสมใจ พันธแก่น

นอกจากการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการหมู่บ้านร่วมกันแล้วภายในหมู่บ้านยังมีการแบ่งการบริหารจัดการภายในหมู่บ้าน ออกเป็น 9 คุ่มและมีหัวหน้าคุ่มในการดูแล ดังนี้

คุ่มที่	ชื่อคุ่ม	จำนวนครัวเรือน	ชื่อ-นามสกุลหัวหน้าคุ่ม
1	เขตชุมชนธรรม	22	นายบุญศรี บุญตา
2	ประชากรราษฎร์	25	นายแต้ม แอมไอด
3	สร้างสรรค์สังคม	18	นายทองดี ครองเมือง
4	เปรมฤทัย	20	นายวันทา เสาวัง
5	ภาคีธรรม	15	นางสันทนา ศรีทอง
6	รักถิ่นไทย	23	นายทุน นนทะพันธ์
7	ประชาสุขสันต์	14	นางธัญจิรา ไสว
8	สุขสมบูรณ์	14	นายรังษี ธรรมะ
9	เสรีภาพ	27	นางวิจิตรา โสภา

และนอกจากการบริหารจัดการภายในระดับชุมชนแล้วยังมีการเลือกผู้นำที่เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการประสานงานในระดับตำบลเพื่อการพัฒนาชุมชนตนเอง โดยปัจจุบันในชุมชนมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน คือ

1. นายทองดี ครองเมือง
2. นายวัชรพล ทองอินทร์

รายชื่ออาสาพัฒนาชุมชน(อช.)

-นางสมหมาย สุชาติ	-นายเทียม ศรีดาชาติ
-นางนิภาพร อุ่นเวียง	-นายธีรศักดิ์ โพธิ์อุดม

รายชื่ออาสาสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

-นางวิจิตรา โสภา	-นางสมหมาย สุชาติ
-นายรังษี ธรรมะ	-นายตะวัน เส้นคราม
-นางสิริวิมล สายสงค์	-นางสมใจ พันธ์แก่น
-นางสมพิศ จันดี	-นายเทียม ศรีดาชาติ
-นายวรพันธ์ การศรี	-นางราพี กาลพันธ์
-นางวินัย ศรีลาชัย	-นางสุพัฒน์ จรเด็จ
-นางสวัสดี สมบัติวงศ์	-นายทองมี รักสุด
-นางรัชณี รัตนพันธ์	-นางพิภาพร อุ่นเวียง
-นางลำไพ การศรี	

รายชื่ออาสาสมัครเกษตร

- นายเสมียน แอมโอด

รายชื่อชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน(ชรบ.) 25 คน

นายเสมียน	แอมโอด	นายสมรักษ์	สายสงค์	นายวิรัตน์	ศรีสว
นายสมยศ	รัตนพันธ์	นายทุน	นันทะพันธ์	นางสมใจ	พันธ์แก่น
นายทวี	การศรี	นายทองดี	ครองเมือง	นางธัญจิรา	ไสว
นายแต้ม	แอมโอด	นายดำรง	บุญร่วม	นางวิจิตรา	โสภา
นายสนอง	พันธ์แก่น	นายสิงห์ไสว		นางบุญหลาย	ศรีทอง
นายธานี	จรเด็จ	นายคำนวล	พลพันธ์	นางสันทนา	ศรีทอง
นายบุญศรี	บุญตา	นายบุญแก้ว	ไพร่บึง	นายสมหมาย	สุชาติ
นายสนั่น	จันทร์ทิพย์	นายอำนาจ	พงษ์สุระ		
นายสมพงษ์	ธรรมพร	นายริม	ศรีลาชัย		

วัฒนธรรมประเพณีบ้านแซร์สะโบว์

เดือนมกราคม

- กิจกรรมวันเด็ก มีจัดที่โรงเรียนทุก ๆ ปี ได้เชิญผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมวันเด็กที่โรงเรียน และหน่วยงานต่างๆ เช่น กศน. ป่าไม้ อบต. มีการแสดงของเด็ก ๆ
- ปีใหม่ มีการทำบุญที่ศาลากลางหมู่บ้านแซร์สะโบว์ของทุกปี วันที่ 1 มกราคมของทุกปี
- มงคลสมรส มีเพียงส่วนน้อยที่คนในชุมชนจะจัดงานแต่งงานในช่วงนี้ หากมีก็จะมีการเชิญชาวบ้านแซร์สะโบว์ และจากต่างหมู่บ้านเข้าร่วม

เดือนกุมภาพันธ์

- แชนตา ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปีในอดีตหลังจากการทำนาเสร็จสิ้นต้องมีการ แชนตา จุดประสงค์คือบอกตาหรือแชนตาเพื่อบอกว่าได้หมดฤดูกาลทำนา จึงบอกกล่าวในตาเจ้าที่เจ้าทางให้รับรู้ ปัจจุบันชาวบ้านยังยึดถืออยู่
- ก่อเจดีย์ข้าวเปลือก ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี จุดประสงค์เพื่อเรียกขวัญข้าว มีการเจริญพระพุทธมนต์ตอนเย็นมีชาวบ้านเข้าร่วมกันที่วัดแซร์สะโบว์ ตอนเช้ามีการทำบุญตักบาตร เสร็จพิธีการทำบุญก่อก่อเจดีย์ข้าวเปลือก
- รำแม่มด เดือน 3 ชาวบ้านบางครอบครัวต้องการรำแม่มด โดยวัฒนธรรมความเชื่อของชาวบ้านแซร์สะโบว์จะนิยมทำกันในช่วงเดือน 3 มีการเชิญชาวบ้านเพื่อเป็นการทำให้มีความสุข เป็นการแก้บนที่ติดค้างไว้กับบรรพบุรุษเพื่อให้คนในครอบครัวที่ป่วยให้หายจากการป่วย เป็นสิริมงคลแก่ครอบครัว ลูกหลานได้กลับมาร่วมทำกิจกรรมกับครอบครัว

เดือนมีนาคม

โดยความเชื่อของคนโบราณ เดือนมีนาคม หรือ เดือน 4 ของไทยเป็นเดือนที่มีสิริมงคล มักมีงานแต่งงานและขึ้นบ้านใหม่ บ้านแซร์สะโบว์ ก็ทำมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน โดยมีการร่วมทำกิจกรรมของงานแต่งงานและขึ้นบ้านใหม่ด้วยดีเสมอมา

เดือนเมษายน

- สงกรานต์ วันที่ 12-15 เมษายน ของทุกปีบ้านแซร์สะโบว์จะมีการจัดงานวันสงกรานต์ วันที่ 13 มีการทำบุญที่วัด มีกิจกรรมในช่วงค่ำ เช่น ร้องเพลง รำวง หนัง ผ้าป่า ช่วงเช้าวันที่ 14 เมษายน ทำบุญตักบาตรตอนเช้า ช่วงกลางวันมีการแห่พระรอบหมู่บ้านให้ประชาชนได้รดน้ำพระ ช่วงบ่ายมีการรดน้ำผู้สูงอายุโดยเชิญผู้สูงอายุให้ชาวบ้านรดน้ำท่าน ผู้สูงอายุอุยพรแก่ผู้มารดน้ำเพื่อเป็นสิริมงคล แก่ลูกหลานและชาวบ้านแซร์สะโบว์
- ก่อเจดีย์ทราย มีการนำทรายมาก่อเจดีย์ทรายพร้อมมีผ้าป่าที่วัด ในช่วงวันสงกรานต์ของทุกปี

เดือนพฤษภาคม

- เป็นเดือนมงคล ชุมชนนิยมมีงานบวช งานแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ ตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน มีการทำกิจกรรมของชาวบ้านแซร์สะโบว์เป็นอย่างดี งานเหล่านี้มีการแห่ناقไปวัด ชาวบ้านร่วมแห่ناقมาก

เดือนมิถุนายน

- แชนตา วันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 6 เพื่อเป็นการบอกกล่าวปู่ตา

เจ้าที่เจ้าทางเพื่อบอกกล่าวถึงการถึงฤดูกาลลงทำนา เป็นการเริ่มอาชีพของชาวนาบ้านแซร์สะโบว์ ที่ทำมาจากรากอดีต-ปัจจุบัน โดยการเตรียมข้าวของ เช่น ไก่ต้ม อาหารเซ่นไหว้ นำไปเซ่นไหว้ที่ศาลประจำหมู่บ้าน โดยศาลประจำหมู่บ้านมี 2 แห่งอยู่ทางทิศตะวันออก ตรงข้ามกับทางเข้าโรงเรียนบ้านแซร์สะโบว์ และทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน

เดือนกรกฎาคม

- วันขึ้น 15 เดือน 7 มีงานทำบุญเข้าพรรษามีการนำเทียนถวายวัดบ้านแซร์สะโบว์ ทำบุญตักบาตร ที่วัด มีชาวบ้านเข้าร่วมมากตลอดทุกปี

เดือนสิงหาคม

- วันที่ 12 สิงหาคม ของทุกปีบ้านแซร์สะโบว์มีการทำบุญตักบาตรที่วัด ในช่วงเช้าของวันที่ 12 สิงหาคม ช่วงสายไปร่วมทำกิจกรรมที่โรงเรียน ผู้นำหมู่บ้านจะไปร่วมกิจกรรมที่อำเภอภูสิงห์

เดือนกันยายน

แซนโดนตา ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9 ชาวบ้านแซร์สะโบว์เป็นคนลาวทำพิธีแซนโดนตา โดยการนำขนม ข้าวต้ม อาหารคาวหวาน บอกกล่าวโดนตาผู้ล่วงลับมารับของเซ่นไหว้ในช่วงค่ำ ตอนเช้าไปทำบุญที่วัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ

ชาวบ้านแซร์สะโบว์ที่เป็นชาวเขมรทำพิธีแซนโดนตาโดยการนำขนม ข้าวต้ม อาหารคาวหวาน เช่น บอกกล่าวโดนตาผู้ล่วงลับมารับของเซ่นไหว้ ในช่วงดึกมีการแห่ของเซ่นไหว้ไปวัด และทำบุญตักบาตรที่วัดในช่วงเช้า

แซนโดนตาเป็นการทำบุญแก่ญาติที่ล่วงลับเป็นความเชื่อที่ว่าวิญญาณจะได้มีกินไปส่วนบุญจากการทำบุญแซนโดนตา

เดือนตุลาคม

ออกพรรษา ในวันออกพรรษาวัดบ้านแซร์สะโบว์จะไปทำบุญที่วัด

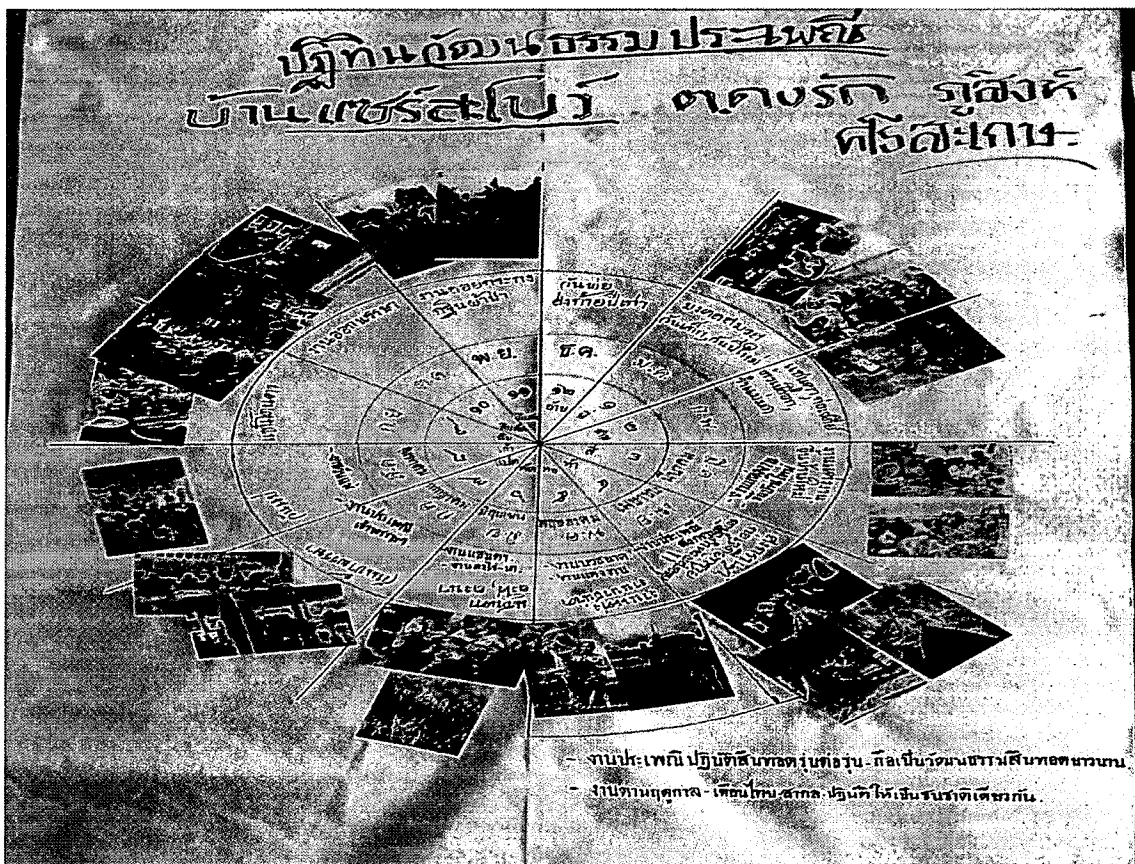
เดือนพฤศจิกายน

- บ้านแซร์สะโบว์จัดมีงานลอยกระทงทุกปีโดยจะลอยกระทงที่สระของวัด
- งานกฐินผ้าป่า จะมีการทำบุญกฐินและผ้าป่าทุกปี โดยบางปีจะมีเจ้าภาพกองกฐินมาจอง หรือบางปีก็มีชาวบ้านแซร์สะโบว์ร่วมกันเป็นเจ้าภาพร่วมเพื่อนำไปทอดที่วัดบ้านแซร์สะโบว์ตลอดทุกปีไม่มีขาด โดยงานกฐินจะทำหลังจากออกพรรษาภายใน 1 เดือน ตั้งแต่ออกพรรษา หลังจากนั้นจึงเป็นงานบุญผ้าป่าทำได้ตลอด

เดือนธันวาคม

- ในวันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี บ้านแซร์สะโบว์ จะทำบุญที่วัด และไปร่วมกิจกรรมที่โรงเรียน
- วันที่ 30 ธันวาคม มีงานฉลองส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ มีการทำบุญตักบาตรที่วัด ในการทำบุญหรือปฏิบัติวัฒนธรรมประเพณี

เดือน	กิจกรรมด้านวัฒนธรรม
มกราคม	มงคลสมรส,วันเด็ก,วันปีใหม่
กุมภาพันธ์	แซนตา,ก่อเจดีย์ข้าวเปลือก,รำแม่มด
มีนาคม	มงคลสมรส,งานขึ้นบ้านใหม่
เมษายน	งานประเพณีสงกรานต์,ก่อเจดีย์ทราย,รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่
พฤษภาคม	งานบวชนาค ,มงคลสมรส
มิถุนายน	แซนตา ,งานลงไร่-นา
กรกฎาคม	งานเข้าพรรษา
สิงหาคม	งานวันแม่
กันยายน	แซนโฌนตา
ตุลาคม	งานออกพรรษา
พฤศจิกายน	งานลอยกระทง,งานทอดกฐิน,งานผ้าป่า
ธันวาคม	วันพ่อ,ส่งท้ายปีเก่า
มกราคม	มงคลสมรส,วันเด็ก,วันปีใหม่

อาชีพและรายได้ของชุมชน

ประชาชนในชุมชนบ้านแซร์สโบว์มีอาชีพและรายได้จากการประกอบอาชีพทางการเกษตร การรับจ้างทั่วไปเป็นหลักรายได้เฉลี่ยต่อปี ต่อคน โดยแบ่งเป็นรายได้ภาคเกษตรเฉลี่ย 300, 000 บาท/ครัวเรือน/ปี และรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 12, 000 บาท/ครัวเรือน/ปี โดยมีครัวเรือนที่การทำนา จำนวน 24 ครัวเรือน พื้นที่รวม 256 ไร่ ครัวเรือนที่ทำสวนยางพารา จำนวน 97 ครัวเรือน พื้นที่รวม 1,256 ไร่ ครัวเรือนที่รับจ้างทั่วไปทั้งในและนอกภาคเกษตร จำนวน 60 ครัวเรือน ส่วนอาชีพเสริม มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเสริมจากการรับจ้าง จำนวน 35 ครัวเรือน ค้าขาย จำนวน 12 ครัวเรือนและอาชีพเสริมอื่นๆจำนวน 10 ครัวเรือน จากการประกอบอาชีพดังที่กล่าวมาพบว่าชุมชนมีรายได้เฉลี่ยต่อปี ต่อคน โดยแบ่งเป็นรายได้ภาคเกษตรเฉลี่ย 300,000 บาท/ครัวเรือน/ปีและรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 12, 000 บาท/ครัวเรือน/ปี

บทที่ 3

กระบวนการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ด้วยระเบียบวิธีงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research; CBR) ใน การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาในระยะที่ 1 โดยมีขอบเขตและวิธีการวิจัย ดังนี้

3.1 ขอบเขตการวิจัย

3.1.1 นิยามศัพท์

การบริหารจัดการ	หมายถึง การจัดระบบความสัมพันธ์ของกลุ่มคนและสถาบันหลักในชุมชนในการแก้ไขปัญหาบ้านแซร์สะโบว์ร่วมกัน
การพึ่งตนเอง	หมายถึง การรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนในการจัดการแก้ไขปัญหาชุมชนบ้านแซร์สะโบว์ร่วมกัน

3.1.2 ขอบเขตเนื้อหา

1. บริบทพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์
 - ประวัติศาสตร์ชุมชน
 - สภาพภูมิศาสตร์พื้นที่ /ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า
 - สภาพทางเศรษฐกิจ (อาชีพและรายได้)
 - สภาพทางสังคม(โครงสร้างทางสังคม ความสัมพันธ์คนในชุมชนและความสัมพันธ์กับภายนอก)
 - วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ
2. วิธีการดำเนินชีวิตชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์ในอดีต-ปัจจุบัน
3. พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์
4. สถานการณ์ ปัญหา ข้อจำกัด การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์
5. วิธีการทำงานร่วมของชุมชนกับหน่วยงานในพื้นที่
6. ศักยภาพการบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์
7. การบริหารจัดการชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์

ขอบเขตพื้นที่

บ้านแซร์สะโบว์ หมู่ 6 ตำบลดงรัก อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

- ชาวบ้านในชุมชน 145 ครัวเรือน
- ผู้นำชุมชน/ผู้รู้/ปราชญ์ชาวบ้าน
- คณะกรรมการหมู่บ้าน/คณะกรรมการคุ้ม
- สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
- อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
- คณะครูโรงเรียนในชุมชน
- คณะเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
- เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐด้านความมั่นคงในพื้นที่
- เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่

ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินโครงการทั้งสิ้น 18 เดือน

3.2. วิธีการขั้นตอนการวิจัย

3.2.1 ขั้นตอนการเตรียมการ

1. การเตรียมทีมวิจัย/ที่ปรึกษา โดยมีการจัดประชุมทำความเข้าใจกับทีมวิจัยและที่ปรึกษาเพื่อวางแผนการทำงานร่วมกันมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการศึกษาวิจัยร่วมกัน และมีการ ฝึกอบรม พัฒนาศักยภาพ พัฒนาความรู้ความสามารถทีมวิจัยใน การออกแบบเครื่องมือในการศึกษาข้อมูลแบบมีส่วนร่วม และและวางแผนการทำงานร่วมกัน
2. การเตรียมชุมชน โดยการจัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจโครงการวิจัยร่วมกับชุมชน/กลุ่มองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาสัมพันธ์โครงการในเวทีประชุมประจำเดือนของชุมชน เพื่อสร้างการรับรู้และวางแผนในการศึกษาข้อมูลร่วมกับชุมชน/กลุ่มองค์กรและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

3.2.2 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลทีมวิจัยได้มีการสำรวจพื้นที่ชุมชนเพื่อจัดทำแผนผังทรัพยากรชุมชน และแผนภาพตัดขวางภูมิประเทศของชุมชน และตั้งวงโสเหล่กับ ผู้นำชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ ชาวบ้าน และกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน การสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้เฒ่าผู้แก่ ในเรื่องประวัติหมู่บ้าน การประชุมชกลุ่มระดมข้อมูลเรื่องวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน และทีมวิจัยสำรวจอาชีพของคนในชุมชน

3.2.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ทีมวิจัยได้มีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล จากผลการศึกษา โดยวิธีการประชุมทีมวิจัยและที่ปรึกษา วิเคราะห์เชื่อมโยงปัญหาเพื่อหาข้อเสนอแนะทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน

3.2.4 ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิจัยและการตรวจสอบข้อมูล

การนำเสนอผลการวิจัยต่อชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ทีมวิจัยได้มีการนำเสนอ ผลการศึกษาวิจัย เพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับชาวบ้านและผู้นำชุมชน โดยวิธีการ จัด เวทีนำเสนอข้อมูลผลการศึกษาต่อชุมชน หน่วยงาน และองค์กรท้องถิ่น

3.2.5 ขั้นตอนการเขียนรายงาน

การเขียนรายงานผลการศึกษาวิจัยที่ทีมวิจัยได้มีการจัดทำรายงานผลการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ ระยะที่1 โดยมีการดำเนินการประชุมทีมวิจัยและที่ปรึกษา เพื่อจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์เสนอต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยทีมวิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและ ผ่านกระบวนการตรวจสอบจากเวทีนำเสนอข้อมูลฯ ต่อชุมชนมาเรียบเรียง เพื่อจัดทำรายงาน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

1. วิธีการดำเนินชีวิตชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์ในอดีต-ปัจจุบัน

การดำเนินชีวิตของชุมชนท้องถิ่นชายแดนบ้านแซร์สะโบว์ในอดีตตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านมาเป็นวิถีชีวิตที่อาศัยและพึ่งพาฐานทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่ตั้งชุมชนอยู่ติดกับเขตป่าเทือกเขาพนมดงรักและมีลำห้วยสวย และห้วยตึกขูที่เป็นสายน้ำหลักซึ่งเป็นฐานทรัพยากรของชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งอาหารธรรมชาติ เช่น พืชผัก พืชสมุนไพร สัตว์ป่า สัตว์น้ำ สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ เป็นแหล่งไม้ใช้สอย แหล่งสมุนไพรในการใช้ประโยชน์ หาอยู่หากินและเป็นแหล่งน้ำสำหรับอุปโภค-บริโภค เพื่อดำรงชีวิตของชุมชน นอกจากการพึ่งพาอาศัยฐานทรัพยากรธรรมชาติแล้วการพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนในอดีตยังเป็นระบบการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบกลุ่มญาติพี่น้องหรือกลุ่มเครือญาติ

2. พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์

จากการศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลงพบว่า ชุมชนมีหลายหน่วยงานและหลายองค์กรเข้ามาสนับสนุน ดังต่อไปนี้

- * ปี พ.ศ.2535 ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยทหาร ปลุกไฟต่ง มะม่วง ขนุน
- * หน่วยป่าไม้ให้การสนับสนุน ปลุกยูคา สะเดา ประดู่
- * สกย. ให้การสนับสนุน ปลุกยางพารา
- * ปี พ.ศ.2537 จัดตั้งหน่วยจัดการต้นน้ำห้วยสวย
- * ปี พ.ศ.2530 หมู่บ้านแซร์สะโบว์ เกิดวิกฤต อดอยาก ส่วนหนึ่งมาจากการอพยพของชาวกัมพูชาเข้ามาอยู่ตามชายแดน ทำให้ชาวบ้านเหยียบกับระเบิดไปหลายราย จึงทำให้ชาวบ้านไม่กล้าออกไปประกอบอาชีพ
- * ปี พ.ศ.2531 หน่วยราชการได้มาสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยสวย
- * หน่วยทหารจัดสรรที่ดิน ที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย คราวเรือนละ 15 ไร่

อย่างไรก็ตาม ปัญหาของชุมชนที่ยังคงดำรงอยู่เนื่องจากการดำเนินการพัฒนาที่ผ่านมาไม่เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนโครงสร้างการบริหารจัดการชุมชนยังไม่สามารถตอบสนองสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อการจัดการตนเองในการพัฒนาหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพถึงแม้ว่าที่ผ่านมาชุมชนมีหลายหน่วยงานหลายองค์กรเข้ามาพัฒนาหมู่บ้านโดยการมาทำให้ แต่ไม่ได้เกิดจากการพัฒนาที่มาจากฐานปัญหาความต้องการของชุมชน ที่เป็นชุมชนชายแดนได้

3. สถานการณ์ ปัญหา ข้อจำกัด การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์

จากลักษณะพื้นที่ที่ตั้งชุมชนที่เป็นแนวภูเขาเทือกเขาพนมดงรัก เป็นชุมชนตามแนวชายแดน วิธีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของชุมชนดังกล่าวทำให้ชุมชนต้องเผชิญกับปัญหาความยากลำบากในการดำรงชีวิต คือ

3.1 ปัญหาด้านสังคม เช่นปัญหายาเสพติด ยาเสพติดระบาด ก่อความรำคาญ ขั้วรถมอเตอร์ไซด์เสียงดัง เล่นการพนัน (หวย หุ่น) การศึกษาน้อย ขาดความร่วมมือ ความสามัคคีในชุมชน มีงานในชุมชนชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ ความสัมพันธ์ของชุมชนที่เคยพึ่งพาช่วยเหลือกันอย่างอดีตลดลง ใช้เงินเป็นตัวตั้งในการสร้างความสัมพันธ์กัน โครงสร้างการบริหารจัดการชุมชนยังไม่สามารถตอบสนองสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อการจัดการตนเองในการพัฒนาหมู่บ้านได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพเนื่องจากที่ผ่านมาชุมชนมีหลายหน่วยงานหลายองค์กรเข้ามาพัฒนาหมู่บ้านโดยการมาทำให้ แต่ไม่ได้เกิดจากการพัฒนาที่มาจากฐานปัญหาความต้องการของชุมชน เนื่องจากชุมชนเป็นชุมชนชายแดนเป็นพื้นที่พิเศษจะใช้แนวการพัฒนาที่เป็นแบบเดียวกันทั้งหมดไม่ได้

3.2 ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่นน้ำอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอ เริ่มซื้อน้ำกินน้ำประปาไม่สะอาด ไหลไม่แรง ไม่สม่ำเสมอ เปิดน้ำใหม่ ๆ น้ำจะมีสีแดงเป็นสนิม ดินแข็งไม่อุ้มน้ำ มีดินเค็มบางพื้นที่ ชุมชนขาดระบบการบริหารจัดการน้ำในการอุปโภค บริโภคร่วมกันในชุมชนต่างๆที่มีแหล่งน้ำห้วยสวายและมีอบต.ในการสนับสนุนจัดการดูแลช่วย

3.3 ปัญหาด้านเศรษฐกิจเช่น ยางพาราเป็นโรคตายนิ่ง ราคาไม่แน่นอน ควบคุมไม่ได้ ข้าวไม่พอกิน ข้าวไม่มีคุณภาพ ไม่มีการปรับปรุงพันธุ์ข้าว เกิดโรคระบาด ภัยธรรมชาติ น้ำไม่เพียงพอในการเพาะปลูก พื้นที่ปลูกไม่เหมาะสม พื้นที่ปลูกน้อย ผลผลิตต่ำ เฉลี่ย 350 กก.ต่อไร่ บางครอบครัวไม่มีที่ทำกิน ขาดการรวมกลุ่มในการช่วยเหลือกันในการผลิตและจัดการผลผลิตและการจัดการตลาดร่วมกันในชุมชน

3.4 ปัญหาด้านวัฒนธรรม เช่นคนในชุมชนขาดความร่วมมือ ไม่มีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีชุมชนท้องถิ่น การประกอบพิธีกรรมตามประเพณีของชุมชน ลดความเข้มข้นลงทำพอเป็นพิธี คนเข้าร่วมน้อย คนไม่ค่อยเข้าวัดฟังธรรมทำให้คนรุ่นหลังไม่รู้ไม่เข้าใจไม่เกิดสำนึกร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน จะทำให้ไม่มีประเพณีท้องถิ่นดั้งเดิมเหลืออยู่ เช่น ประเพณีแซนโฌนตา การเซ่นไหว้ปู่ตา การก่อเจดีย์ข้าวเปลือก เป็นต้น

3.5 นอกจากชุมชนที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วชุมชนยังต้องเผชิญกับปัญหาที่มาจากแนวนโยบายของรัฐ เช่น การกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ความขัดแย้งเรื่องเขตแดนไทย-กัมพูชาที่ยังไม่มีข้อยุติ ซึ่งเป็นเรื่องทางการเมืองและความมั่นคงของรัฐโดยไม่คำนึงถึงวิถีชีวิตความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของชุมชนท้องถิ่นระหว่างแดนทำให้มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์วิถีการทำมาหากินของชุมชนที่มีความยากลำบากมากขึ้น

ข้อจำกัดในการแก้ปัญหาที่ผ่านมา พบว่า

การจัดการและการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมารัฐได้มองพื้นที่ชุมชนชายแดนเป็นปัญหาที่มีผลต่อความมั่นคงของรัฐแต่ไม่ได้มองถึงความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่น การดำเนินการพัฒนาจึงเป็นพื้นที่สำหรับการพัฒนาพิเศษ ใช้แนวการพัฒนาที่เป็นแบบเดียวกันทั้งหมด โดยมีหน่วยงานรัฐทั้งในและนอกพื้นที่ จำนวนมากได้เข้ามาดำเนินการพัฒนาในพื้นที่ชุมชน เช่น หน่วยงานทางด้านความมั่นคง กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน(กอ.รมน.) หน่วยพัฒนาเคลื่อนที่กองร้อยทหารพราน กองทัพภาค 2 กรมป่าไม้ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา หน่วยจัดการต้นน้ำห้วยสวาย พัฒนาชุมชน เกษตร พัฒนาสังคม ประมง ปศุสัตว์ วัฒนธรรม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน (รพ.สต.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นต้นโดยมีการจัดตั้งกลุ่มในชุมชน เช่นกลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มกองทุนเงินล้าน กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน (กขคจ.) กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มเย็บผ้า กลุ่ม อสม.กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กลุ่มชุดรักษาความสงบเรียบร้อยหมู่บ้าน (ชรบ) กลุ่ม ธกส. กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มร้านค้าผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย(ผรท.) ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าว ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้เท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับกำลังหน่วยงานรัฐ เวลาและงบประมาณที่ต้องสูญเสียไปในการพัฒนาหมู่บ้าน เนื่องจากการดำเนินการดังกล่าวเป็นการจัดตั้งขึ้นและดำเนินการโดยหน่วยงานภายนอกเป็นหลักชุมชนขาดการมีส่วนร่วมขาดความเป็นเจ้าของทำให้การดำเนินการในการแก้ไขปัญหาของชุมชนไม่ต่อเนื่องต้องรอพึ่งหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก ชุมชนไม่สามารถจัดการตนเองได้ทันกับสถานการณ์ปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสถานการณ์ปัจจุบัน

การปลูกลำมันสำปะหลัง (เมษายน – มีนาคม)

อดีต

เตรียมพื้นที่ คือ เก็บลำมันที่เราไม่เอา เผาทิ้ง ส่วนที่เอาไว้ปลูก ตั้งลำมันตามขอนไม้ (จรม) ให้ลำมันติดกับดินเพื่อไม่ให้ลำมันแห้งตาย รอให้ฝนตกจึงทำการปลูก เมื่อฝนตกในเดือนเมษายน จะมีการตัดลำมันประมาณ 4 ต่อ 1 หลุม ใช้วิธีขุดด้วยจอบแล้วเอาลำมันใส่ตามแนวนอนแล้วกลบด้วยจอบ แต่ต้องขุดให้เป็นแถวด้วย วิธีปักไม้ไว้ที่แดนแล้วขุดไปตามไม้เพื่อให้เป็นแถว ความห่างประมาณ 1 เมตร ต่อต้น ส่วนระหว่างแถวประมาณ 1 เมตรครึ่ง ใช้ด้ามจอบในการคำนวณความห่าง

ประมาณ 15 วัน ก็จะมีต้นมันเริ่มโผล่พ้นจากดิน ประมาณ 1 เดือน ถางหญ้า (เอาหุ่น) รอบแรกมีการใส่ปุ๋ยบ้าง ใส่สูตร 15-15-15 บางคนก็ไม่ได้ใส่ปุ๋ย แล้วถางหญ้ารอบสอง ประมาณ 2 เดือน บางคนก็ใส่ปุ๋ย บางคนก็ไม่ได้ใส่ และรอถอนมัน ช่วงเดือนธันวาคม-มีนาคม เอามันสำปะหลังไปขายที่ลานมันฮกฮวด อำเภออุซันธิ์ ลานมันเก่าแก่ออ บ้านไพรพัฒนา ต.ไพรพัฒนา อ.อุสิงห์ ซึ่งจะปิดโรงงานช่วงเมษายน ราคา 0.50 สตางค์ – 1 บาท คนที่ได้ราคา 1 บาท จะได้ช่วงปีใหม่ ราคามันจะขึ้นสูงสุด 1 บาท

ปัจจุบัน

รอให้ฝนตกก็จะมีการไถด้วยรถไถเดินตาม และรถไถนั่งขับด้วยการยกทรง มีการใส่ปุ๋ยรองพื้น เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ หรือไม่ก็ยูเรีย เสร็จก็จะยกทรงสูงประมาณ 50 เซนติเมตร การตัดลำมันจะตัดตรงและยาวประมาณ 30-40 เซนติเมตร และปลูกแบบปักตรง ความห่างประมาณ 50 เซนติเมตรต่อดัน กว้างประมาณ 70 เซนติเมตรต่อแถว ที่ต้องตัดลำมันให้มีความยาวเพื่อให้ต้นขึ้นสูงเร็วจะได้ฟันยาและไม่ถูกใบมันสำปะหลังตาย ยาที่ใช้พ่นมีทั้งแบบดูดซึม เช่น ไกลโฟเซตราอ็อป แบบเผาไหม้ เช่น กรัสมอกโซน ซึ่งจะสามารถคุมไม่ให้หญ้าเกิดขึ้นประมาณเดือนกว่าๆ หลังจากฉีดยาเสร็จ ก็จะใส่ปุ๋ย ถ้าฝนตกจะใส่ปุ๋ยเคมี เช่น สูตร 15-15-15 ถ้าฝนไม่ตกจะฉีดปุ๋ยทางใบแทน

ประมาณ 2 เดือนจะใส่ปุ๋ยอีกครั้ง เมื่อครบ 6 เดือน ก็เริ่มขุด ถอนมันสำปะหลัง แต่ถ้าปลูกในนาข้าวประมาณ 4 – 5 เดือน ก็ถอนมันสำปะหลังได้ สำหรับลานมันสำปะหลังที่รับซื้อ ได้แก่ ลานมันนายทอง อยู่ในหมู่บ้านแซร์สะโบว์ รับซื้อในราคา 2 บาท แล้วแต่ราคาในแต่ละปีด้วย

ในปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายรับจำนำมันสำปะหลังในราคาประมาณ 2 บาท 50 สตางค์ แต่ไม่ค่อยมีลานมันเข้าร่วม ชาวบ้านที่ขึ้นทะเบียนไว้ เมื่อถึงกำหนดขุด ถอนมันสำปะหลังไปขาย แต่ลานมันไม่เปิดรับทำให้ชาวบ้านไม่ได้ขายในราคาที่รัฐบาลตั้งไว้ในโครงการรับจำนำ

เดือน กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ปลูกมัน				←								→
ทำนาปี					←							→
ปลูกอ้อย	←	→										
ปลูกยาง					←		→					
กรีดยาง	↔			←								→
รับจ้างทั่วไป	←											→

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการดำเนินงานทั้งหมดของโครงการวิจัย : การบริหารจัดการชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชา บ้านแซ่สะโบว์ ตำบลงตรัก อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าได้ผลที่เกิดขึ้นตอบวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ได้ใน 3 ข้อ ดังนี้

สรุปตอบตามวัตถุประสงค์

1. วิธีการดำเนินชีวิตชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซ่สะโบว์ในอดีต-ปัจจุบัน

การดำเนินชีวิตของชุมชนท้องถิ่นชายแดนบ้านแซวสะโบวในอดีตตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านมาเป็นวิถีชีวิตที่อาศัยและพึ่งพาฐานทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่ตั้งชุมชนอยู่ติดกับเขตป่าเทือกเขาพนมดงรักและมีลำห้วยสวย และห้วยตึกซุที่เป็นสายน้ำหลักซึ่งเป็นฐานทรัพยากรของชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งอาหารธรรมชาติ เช่นพืชผัก พืชสมุนไพร สัตว์ป่า สัตว์น้ำ สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ เป็นแหล่งไม้ใช้สอย แหล่งสมุนไพร ในการใช้ประโยชน์ หาอยู่หากินและเป็นแหล่งน้ำสำหรับอุปโภค-บริโภค เพื่อดำรงชีวิตของชุมชน นอกจากการพึ่งพาอาศัยฐานทรัพยากรธรรมชาติแล้วการพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนในอดีตยังเป็นระบบการพึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบกลุ่มญาติพี่น้องหรือกลุ่มเครือญาติ วิธีการผลิตในอดีตเป็นการผลิตเพื่ออยู่เพื่อกินในพื้นที่ปริมาณไม่มากใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก

2. พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา
บ้านแซวสะโบว์

จากการศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลงพบว่า ชุมชนมีหลายหน่วยงานและหลายองค์กรเข้ามาสนับสนุน อย่างไรก็ตาม ปัญหาของชุมชนที่ยังคงดำรงอยู่เนื่องจากการดำเนินการพัฒนาที่ผ่านมาไม่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนโครงสร้างการบริหารจัดการชุมชนยังไม่สามารถตอบสนองสร้างความร่วมมือของชนในชุมชนเพื่อการจัดการตนเองในการพัฒนาหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพถึงแม้ว่าที่ผ่านมาชุมชนมีหลายหน่วยงานหลายองค์กรเข้ามาพัฒนาหมู่บ้านโดยการมาทำให้แต่ไม่ได้เกิดจากการพัฒนาที่มาจากฐานปัญหาความต้องการของชุมชน ที่เป็นชุมชนชายแดนได้

3. สถานการณ์ ปัญหา ข้อจำกัด การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแซร์สะโบว์ จากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านแซร์สะโบว์ มีสถานการณ์ปัญหาในหลายด้าน คือ

3.1 ปัญหาด้านสังคม เช่นปัญหายาเสพติด เยาวชนมีวุ่นวาย ขักรณมอเตอรืไซด์เสียงดัง เล่นการ
วย หัน) การศึกษาน้อย ขาดความร่วมมือ ความสามัคคีในชุมชน

3.2 ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่นน้ำอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอ เริ่มซื้อน้ำกิน น้ำประปาไม่สะอาด ไหลไม่แรง ไม่สม่ำเสมอ เปิดน้ำใหม่ๆ น้ำจะมึนคายเป็นสนิม ดินแข็งไม่อุ้มน้ำ มีดิน

เค็มบางพื้นที่ ชุมชนขาดระบบการบริหารจัดการน้ำในการอุปโภค บริโภคร่วมกันในชุมชนทั้งๆที่มีแหล่งน้ำ ห้วยสวายและมือบต.ในการสนับสนุนจัดการดูแลช่วย

3.3 ปัญหาด้านเศรษฐกิจเช่น ยางพาราเป็นโรคตายนิ่ง ราคาไม่แน่นอน ควบคุมไม่ได้ ข้าวไม่พอ กิน ข้าวไม่มีคุณภาพ ไม่มีการปรับปรุงพันธุ์ข้าว เกิดโรคระบาด ภัยธรรมชาติ น้ำไม่เพียงพอในการ เพาะปลูก พื้นที่ปลูกไม่เหมาะสม พื้นที่ปลูกน้อย ผลผลิตต่ำ เฉลี่ย 350 กก.ต่อไร่ บางครอบครัวไม่มีที่ทำ กิน ขาดการรวมกลุ่มในการช่วยเหลือกันในการผลิตและจัดการผลผลิตและการจัดการตลาดร่วมกันใน ชุมชน

3.4 ปัญหาด้านวัฒนธรรม เช่นคนในชุมชนขาดความร่วมมือ ไม่มีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ชุมชนท้องถิ่น การประกอบพิธีกรรมตามประเพณีของชุมชน ลดความเข้มข้นลงทำพอเป็นพิธี คนเข้าร่วม น้อย

3.5 นอกจากชุมชนที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วชุมชนยังต้องเผชิญกับ ปัญหาที่มาจากแนวนโยบายของรัฐ เช่น การกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ความขัดแย้งเรื่องเขตแดนไทย- กัมพูชาที่ยังไม่มีข้อยุติ ซึ่งเป็นเรื่องทางการเมืองและความมั่นคงของรัฐโดยไม่คำนึงถึงวิถีชีวิตความสัมพันธ์ ที่ดีต่อกันของชุมชนท้องถิ่นระหว่างแดนทำให้มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์วิถีการทำมาหากินของชุมชนที่ มีความยากลำบากมากขึ้น

ข้อจำกัดในการแก้ปัญหาที่ผ่านมา พบว่า

การจัดการและการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมารัฐได้มองพื้นที่ชุมชนชายแดนเป็นปัญหาที่มีผลต่อความ มั่นคงของรัฐแต่ไม่ได้มองถึงความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่น การดำเนินการพัฒนาจึงเป็นพื้นที่สำหรับการ พัฒนาพิเศษ ใช้แนวการพัฒนาที่เป็นแบบเดียวกันทั้งหมด โดยมีหน่วยงานรัฐทั้งในและนอกพื้นที่ จำนวนมากได้เข้ามาดำเนินการพัฒนาในพื้นที่ชุมชน ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าว ก็ยังไม่สามารถแก้ไข ปัญหาของชุมชนได้เท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับกำลังหน่วยงานรัฐ เวลาและงบประมาณที่ต้องสูญเสียไป ในการพัฒนาหมู่บ้าน เนื่องจากการดำเนินการดังกล่าวเป็นการจัดตั้งขึ้นและดำเนินการโดยหน่วยงาน ภายนอกเป็นหลักชุมชนขาดการมีส่วนร่วมขาดความเป็นเจ้าของทำให้การดำเนินการในการแก้ไขปัญหา ของชุมชนไม่ต่อเนื่องต้องรอพึ่งหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก ชุมชนไม่สามารถจัดการตนเองได้ทันกับ สถานการณ์ปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสถานการณ์ปัจจุบัน

ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับทีมวิจัย

นายรังษี ธรรมะ

- ทำให้เรารู้ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านและความเป็นอยู่ของประชาชนในอดีตและ ปัจจุบัน”

นายสมาส สมอุดร

- ได้รู้จักการทำงานเป็นทีมร่วมกัน
- ได้รู้จักการเสียสละแรงกาย เวลา
- บริหารเวลาได้ถูก
- เรียนรู้ประวัติชุมชน

- เรียนรู้แนวทางการวิจัยชุมชน
- เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเอง คือ เกิดการเรียนรู้ มีความเชื่อมั่นต่อชุมชน เป็นที่พึ่งของผู้อื่น เป็นที่ปรึกษาวิธีการวิจัยชุมชน ช่วยแก้ปัญหาเมื่อเกิดการติดขัดเรื่องวิชาการการวิจัย บริหารจัดการเวลาได้ลงตัวมากขึ้น และรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น

นายศรชัย คำวงศ์

- ได้เรียนรู้กระบวนการทำงานกลุ่มของชุมชน
- ได้เรียนรู้การบริหารศักยภาพของสมาชิกกลุ่มในการดำเนินงานวิจัย
- ได้เห็นถึงการให้ความสนใจการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในการดำเนินงานวิจัย
- ได้เห็นถึงการรู้จักการเสียสละเวลามาเข้าร่วมกิจกรรมงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง
- รู้จักการแบ่งหน้าที่การทำงานร่วมกัน
- สมาชิกกลุ่มวิจัยสามารถต่อยอดองค์ความรู้ของงานวิจัยให้กับชุมชนได้รับทราบอย่างถูกต้อง
- รู้จักวิธีการเก็บข้อมูลงานวิจัยในชุมชน

สมหมาย สุชาติ

- ได้รู้จักการทำงานร่วมกัน การเสียสละ
- ได้เรียนรู้ประวัติชุมชน ของหมู่บ้าน
- ได้เข้าร่วมวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน
- ได้รู้ข้อมูลของชุมชนเพิ่มขึ้น

นางสนทนา ศรีทอง

- ได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติหมู่บ้าน
- ได้แก้ปัญหาของหมู่บ้านได้ตรงจุด
- เกิดความคิดความเปลี่ยนแปลงในเรื่องการวิจัยมากขึ้น

นายสมรัก สายสงค์

- ได้เรียนรู้การทำงานในกลุ่มของชุมชนได้เป็นอย่างดี
- เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเอง
- ได้ความรู้ของชุมชน ระบบการวิจัย และได้รู้จักคณะทีมงานวิจัย

นายวินิจ ธรรมะ

- ได้รู้ประวัติหมู่บ้าน
- ได้รู้จักการทำงานร่วมกัน
- รู้จักการช่วยเหลือผู้อื่น

นางธัญจิรา ไสว

- ได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ได้รู้ถึงปัญหาที่มีอยู่และวิธีการแก้ปัญหาได้ถูกจุด

- สามารถเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้าน
- สามารถเป็นผู้ริเริ่มที่จะเปลี่ยนแปลงทิศทางในทางที่ดีขึ้น
- สามารถเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนงานในชุมชนได้
- ให้ข้อมูลแก่หน่วยงานอื่นได้
- สามารถเป็นวิทยากรในการบรรยายได้

นายคำนวน พลพันธ์

- ได้มาเรียนรู้ในอีกมุมหนึ่งในชุมชนของตนเองที่ไม่เคยรู้ เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน การดำเนินชีวิตของบรรพบุรุษ

นางวิจิตรา โสภา

- ได้ความรู้เพิ่มเติมจากที่พอมืออยู่แล้ว
- ได้เรียนรู้ที่มาของชุมชน ชีวิตของบรรพบุรุษ

นางสมใจ พันธแก่น

- ได้ทำงานร่วมกัน
- ได้รู้จักการทำงาน การเสียสละ
- ได้เรียนรู้ประวัติชุมชนของหมู่บ้าน
- ได้รู้ข้อมูลของชุมชนเพิ่มขึ้น
- ให้ความรู้กับชุมชนเรื่องข้อมูลจากการวิจัยได้

ผลที่เกิดกับชุมชน

- ทำให้คนในชุมชนได้รู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ในอดีต
- ชุมชนรู้จักตัวเองมากขึ้น
- ชุมชนรู้จักประวัติความเป็นมา
- ทำงานร่วมกันได้
- ชุมชนรู้วิธีการทำงานวิจัยชุมชน
- รู้วิธีการจดบันทึกลักษณะงานวิจัย
- กล้าแสดงออกทั้งการพูด การเขียน
- รู้กาลเทศะ เรื่องการแสดงออกต่อผู้อื่น
- มีชุดข้อมูลประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ถูกต้อง
- หน่วยงานอื่นนำข้อมูลไปใช้ได้
- ชุมชนรู้ประวัติของตนเองมากขึ้น
- ได้รู้จักประวัติความเป็นมาของชุมชน
- ทำให้มีความสามัคคีในชุมชนมากขึ้น
- ชุมชนรู้จักข้อมูลประวัติของชุมชนมากขึ้น
- หน่วยงานต่างๆ มาขอข้อมูลได้
- ได้ประวัติชุมชนที่สามารถเอาไปใช้ประโยชน์ในทุกหน่วยงาน

- ทำให้ชุมชนได้รู้จักที่มาของตนเองว่าถิ่นกำเนิดของเรามาจากไหน ควรจะดำรงชีวิตอย่างไรให้อยู่อย่างมีความสุขในชุมชนและครอบครัว
- มีข้อมูลของชุมชนที่หน่วยงานอื่นนำไปใช้ได้

ผลที่เกิดกับหน่วยงานหรือองค์กรในท้องถิ่น

- นำข้อมูลชุมชนไปใช้
- เป็นที่ปรึกษา แนะนำ สถานที่ต่างๆ ในชุมชน
- ให้ความรู้ในสิ่งที่พบจากการวิจัยได้
- รพ.สต. ได้ทำข้อมูลของงานวิจัยมาจัดทำแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา สุขภาพในชุมชน
- หน่วยจัดการต้นน้ำห้วยสวายได้สนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน
- ให้ความรู้ในสิ่งที่พบจากงานวิจัย
- นำข้อมูลชุมชนมานำเสนอ

ภาคผนวก

